

Arany János
A FÜLEMILE

Hajdanában, amikor még
Így beszélt a magyar ember:
Ha per, úgymond, hadd legyen per!
(Ami nem volt épen oly rég) -
Valahol a Tiszaáton
Élt egy gazda: Pál barátom,
S Péter, annak tőszomszédja;
Rólok szól e rövid példa.
Péter és Pál (tudjuk) nyárban
Összeférnek a naptárban,
Könnyű nekik ott szerényen
Megárulni egy gyékényen;

Hanem a mi Péter-Pálunk
Háza körül mást találunk:
Zenebonát, örök patvart,
Majd felfordítják az udvart;
Rossz szomszédság: török átok,
S ők nem igen jó barátok.

Ha a Pál kéménye füstöl,
Péter attól mindjár' tüszköl;
Ellenben a Péter tyukja
Ha kapargál
A szegény Pál
Háza falát majd kirugja;
Ebből aztán lesz hadd-el-hadd,
Mely a kert alá is elhat!
Ez sem enged, az se hagyja,
S a két ház kicsínye, nagyja
Összehorgolnak keményen,
Mint kutyájok a sövényen
Innen és túl összeugat
S eszi mérgében a lyukat.

De, hogy a dologra térjek,
Emberemlékezet óta
Állott egy magas diófa,
Díszesül a Pál kertjének.
A szomszédba nyult egy ága,
Melyet Péter, minthogy róla
A dió is odahulla,
Bölcsen eltűrt, le nem vága.
Történt pedig egy vasárnap,
Hogy a fentírt fülemile
Ép' a közös galyra üle,
Azt szemelvén ki oltárnak,
Honnan Istent jókor reggel
Magasztalja szép énekkel:
Megköszönve a napot,
Melyre, im, felvirradott.
A sugárt és harmatot,
A szellőt és illatot;
A fát, melynek lombja zöld,
A fészket, hol párja költ,
Az örömet, mely teli
Szivecskéjét elteli;
Szóval, ami benne él
S mit körében lát, szemlél,

Azt a pompát, fényt és szint,
Mely dicsőség
- Semmi kétség -
Ő érte
Jött létre
Csupán ő érette, mind!
Elannyira, hogy Pál gazda,
Ki gyönyörrel ott hallgatta,
Így kiáltott örömében:
„Istenem uram,
Beh szépen
Fütyöl ez az én madaram!”

„Kendé bizony az árnyéka!
Mert olyat mondok, hogy még a...”
Hangzik átal a sövényen
Egy goromba szó keményen.
„Hát kié - pattogja Pál -
Mikor az én fámra száll?”
„De az én portámon zengett:
Hogy illetné a fütty kendet!”
Pál nem hagyja: őtet uccse!
Péter ordit: ő meg úgyse!
Többrül többre, szórul szóra,
Majd szitokra, majd karóra,
Majd mogorván
Átugorván
Ölre mennek, hajba kapnak;
Örömére a szent napnak
Egymást ugyan vérbe-fagyba, -
Hanem a just mégsem hagyva.

Pál azonban bosszut forral,
És ahogy van, véres orral
Megy panasza, bírót búsit,
S melyet a vérszeny tanúsít
A bántalmat előadja.
Jogát, úgymond, ő nem hagyja,
Inkább fölmege a királyig
Térden csúszva: de a füttyöt,
Mely az ős diófárul jött,
Nem engedi, nem! halálig.
Nyomatéku egy tallért dob
Az igazság mérlegébe,
Mit a bíró csúsztat a jobb
Oldalon levő zsebébe.

Pétert sem hagyá pihenni
A nagy ártatlan igazság:
Nem rest a bíróhoz menni
Hogy panaszát meghallgassák.
Így s úgy történt, - elbeszéli,
Övé a fütty, ő azt véli:
Nincs vármegye,
Ki elvegye,
Nincsen törvény, nem lehet per,
Hisz azt látja Isten, ember! -
De, hogy a beszédet össze
Annál jobb rendben illessze,
Az ütlegből sokat elvesz
És a joghoz egy tallért tesz,
Mely is a birói zsebben
Bal felől, a szív iránt,
Meghuzódik a legszebben.

Felderüle a kivánt
Nap, mely a vitát eldöntse,
Hogy a fülemile-pörben
Kinek szolgál a szerencse.
Ámde a bírót most cserben
Hagyja minden tudománya,
És ámbátor
Két prokátor
Minden könyvét összehányja,
S minden írást széjjeltúr is:
Ilyen ügyről,
Madárfütyről,
Mit sem tud a corpus juris;
Mignem a bíró, haraggal
Ráütvén a két zsebére
S rámutatván a két félre,
Törvényt monda e szavakkal
A szegény fülemilére:
Hallja kendtek!
Se ide nem, se oda nem
Fütyöl a madárka, hanem
(Jobb felől üt) nekem fütyöl,
(Bal felől üt) s nekem fütyöl:
Elmehetnek.

*

Milyen szép dolog, hogy már ma

Nem történik ilyes láрма,
Össze a szomszéd se zördül,
A rokonság
Csupa jóság,
Magyar ember fél a pörtül...
Nincsen osztály, nincs egyesség
Hogy szépszóval meg ne essék,
A testvérek
Összeférnek,
Felebarát
Mind jó barát:
Semmiségért megpörölni,
Vagy megenni, vagy megölni
Egymást korántsem akarja.
De hol is akadna ügyvéd
Ki a fülemile füttyét
Mai napság felvállalja!?

(1854.)